

Prövning av metod för tillämpningen av en tilldelningsprocess för kapacitet i syfte att utbyta mFRR-balanskapacitet mellan elområden i Sverige, Danmark och Finland

Beslut

- 1 Energimarknadsinspektionen (Ei) godkänner Affärsverket svenska kraftnäts (Svenska kraftnät) förslag till metod för tillämpningen av en tilldelningsprocess för kapacitet i syfte att utbyta mFRR-balanskapacitet mellan elområden i Sverige, Danmark och Finland, bilaga 1.
- 2 Beslutet gäller under förutsättning att den danska tillsynsmyndigheten Forsyningstilsynet och den finska tillsynsmyndigheten Energiavirasto fattar beslut med samma innebörd.
- 3 Detta beslut kan komma att upphävas efter begäran av Europeiska kommissionen.

Beskrivning av ärendet

Svenska kraftnät lämnade den 22 mars 2024 in en ansökan om att Ei ska godkänna förslag till metod för tillämpningen av en tilldelningsprocess för kapacitet i syfte att utbyta mFRR-balanskapacitet mellan elområden i Sverige, Danmark och Finland i enlighet med artikel 38.1 i Kommissionens förordning (EU) 2017/2195 av den 23 november 2017 om fastställandet av riktlinjer för balanshållning avseende el (förordning (EU) 2017/2195). Förslaget har tagits fram tillsammans med den danska systemoperatören (Energinet DK) och den finska systemoperatören (Fingrid Oyj). Syftet med den trilaterala mFRR-balanskapacitetsmarknaden är att optimera användningen av balansresurserna inom Sverige, Danmark och Finland.

I juli 2024 konstaterade Ei att förslaget behövde kompletteras och Ei skickade därför en begäran till Svenska kraftnät om ändring av förslaget till Svenska

kraftnät. Utöver förtydliganden i texten bad Ei bland annat även om mer beskrivningar av effekterna för respektive elområde.

Svenska kraftnät kom in med ett reviderat förslag den 28 augusti 2024.

Förslag till metod

Svenska kraftnäts förslag till metod innehåller bland annat valet att tillämpa den marknadsbaserade tilldelningsprocessen för kapacitet i syfte att utbyta mFRR-balanskapacitet. Samma tilldelningsprocess av kapacitet gäller redan för aFRR-balanskapacitetsmarknaden. En tilldelningsprocess som Acer godkänt.¹

Vidare innehåller förslaget tidsramen för tillämpningen av den marknadsbaserade tilldelningsprocessen, vilken ska vara mellan klockan 7:00 och klockan 10:00 dagen före (D-1) leverans. Det är samma tidsramar som gäller för aFRR-balanskapacitetsmarknaden.

Utöver det innehåller metoden regler för prioriteringen mellan utbyte av aFRR- och mFRR-balanskapacitet. Förslaget innebär att den tillgängliga gränsöverskridande kapaciteten ska prioriteras för aFRR-balanskapacitet och att mFRR-balanskapacitet endast kan utbytas om det finns ytterligare överföringskapacitet tillgänglig efter utbyte av aFRR-balanskapacitet. Anledningen till prioriteringen är att priset på aFRR-balanskapacitetsmarknaden förväntas vara högre och att det ger mer samhällsekonomiskt värde att allokera kapaciteten dit.

Enligt förslaget ska Svenska kraftnät, Energinet DK och Fingrid Oyj publicera metoden så snart som Ei, Forsyningstilsynet och Energiavirasto godkänt metoden:

Metoden ska börja tillämpas antingen senast tolv (12) månader efter tillsynsmyndigheternas beslut under förutsättningen att kapacitetsberäkning sker mellan de berörda elområdena i enlighet med kapacitetsberäkningsmetoden i CACM-förordningen.

Samråd

Svenska kraftnät har hållit ett offentligt samråd i enlighet med artikel 10.4 i förordning (EU) 2017/2195. Fem (5) aktörer lämnade synpunkter under samrådet. Svenska kraftnät har till Ei redovisat att de beaktat synpunkterna.

¹ ACER Decision No 19/2020 of 5 August 2020 on the common and harmonised rules and processes for procurement and exchange of aFRR balancing capacity for the Nordic LFC Block.

Ei har i prövningen av förslaget samarbetat med den danska tillsynsmyndigheten (Forsyningstilsynet) och den finska tillsynsmyndigheten (Energiavirasto). Ei, Forsyningstilsynet och Energiavirasto har enats om att förslaget kan godkännas.

Bestämmelser som ligger till grund för beslutet

Kommissionens förordning (EU) 2017/2195

Varje tillsynsmyndighet, eller i tillämpliga fall byrån, ska godkänna de villkor eller metoder som har utarbetats av de systemansvariga för överföringssystem enligt punkterna 2,3 och 4. Innan byrån eller de relevanta tillsynsmyndigheterna godkänner villkoren eller metoderna ska de vid behov, efter samråd med respektive systemansvariga för överföringssystem se över förslagen för att säkerställa att de är förenliga med denna förordnings syfte och bidrar till marknadsintegration, icke-diskriminering, effektiv konkurrens och en väl fungerande marknad (artikel 5.1).

Förslagen till följande villkor eller metoder, och eventuella ändringar av dessa, ska vara föremål för godkännande av alla tillsynsmyndigheter i den berörda regionen:

- b) för det geografiska område som berör två eller flera systemansvariga för överföringssystem som utbyter eller är ömsesidigt villiga att utbyta balanskapacitet, fastställandet av gemensamma och harmoniserade regler och processer för utbyte och upphandling av balanskapacitet i enlighet med artikel 33.1,
- d) undantaget, för det geografiska område där upphandlingen av balanskapacitet har ägt rum, för att inte tillåta leverantörer av balanstjänster att överföra sina skyldigheter att tillhandahålla balanskapacitet i enlighet med artikel 34.1, (artikel 5.3).

Ett förslag till villkor eller metoder ska innehålla en föreslagen tidsplan för deras genomförande och en beskrivning av deras förväntade effekt på målen för denna förordning. Tidsramarna för genomförandet ska vara högst tolv månader efter godkännandet från de relevanta tillsynsmyndigheterna, med undantag av de fall där alla relevanta tillsynsmyndigheter är överens om att förlänga tidsramen för genomförandet eller där olika tidsramar fastställs i denna förordning (artikel 5.5).

Om godkännandet av villkor eller metoder i enlighet med punkt 3 i denna artikel eller av ändring i enlighet med artikel 6 kräver ett beslut av fler än en tillsynsmyndighet ska de relevanta tillsynsmyndigheterna samråda, samordna och

driva ett nära samarbete med varandra för att nå en överenskommelse. Om byrån avger ett yttrande ska detta yttrande beaktas av de relevanta tillsynsmyndigheterna. Tillsynsmyndigheterna, eller byrån om den är behörig, ska fatta beslut om de inlämnade villkoren eller metoderna eller, i förekommande fall, från det att den sista tillsynsmyndigheten tagit emot villkoren eller metoderna. Perioden ska börja dagen efter den dag då förslaget lämnades in till byrån i enlighet med punkt 2, till den sista berörda tillsynsmyndigheten i enlighet med punkt 3 eller, i tillämpliga fall, den relevanta tillsynsmyndigheten i enlighet med punkt 4 (artikel 5.6).

Om byrån, en relevant tillsynsmyndighet eller samtliga relevanta tillsynsmyndigheter gemensamt begär en ändring för att godkänna de villkor eller metoder som lämnats in i enlighet med artikel 5.3, 5.3, respektive 5.4, ska de berörda systemansvariga för överföringssystem senast två månader efter begäran från byrån eller de relevanta tillsynsmyndigheterna gemensamt lämna in ett förslag till ändrade villkor eller metoder för godkännande. Byråns eller de relevanta tillsynsmyndigheterna ska besluta om de ändrade villkoren eller metoderna inom två månader från att de lämnats in (artikel 6.1).

Systemansvariga för överföringssystem som ansvarar för att lämna in förslag till villkor eller metoder eller ändringar av dessa i enlighet med denna förordning, ska samråda med intressenter, inklusive de relevanta myndigheterna i varje medlemsstat, om utkastet till förslag till villkor eller metoder och andra genomförandeåtgärder för en period på minst en månad (artikel 10.1)

Samrådet ska pågå i minst en månad, utom när det gäller utkast till åtgärder som ska vidtas enligt punkterna a, b, c, d, e, f, g, h och j i artikel 5.2 där samrådet ska pågå under en period på minst två månader (artikel 10.2).

Åtminstone förslagen i enlighet med punkterna a, b, c, d, e, f, g, h, i, n och o i artikel 5.3 ska vara föremål för offentligt samråd på berörd regional nivå (artikel 10.4).

Alla systemansvariga för överföringssystem i kontrollblocket för lastfrekvensreglering ska regelbundet och minst en gång per år se över och definiera reservkapacitetskraven för kontrollblocket för lastfrekvensreglering eller planeringsområdena för kontrollblocket för lastfrekvensreglering i enlighet med de dimensioneringsregler som avses i artiklarna 127, 157 och 160 i förordning (EU) 2017/1485. Varje systemansvarig för överföringssystem ska genomföra en analys

om optimalt tillhandahållande av reservkapacitet som syftar till att minimera kostnaderna i samband med tillhandahållandet av reservkapacitet. Denna analys ska beakta följande alternativ för tillhandahållandet av reservkapacitet:

- a) Upphandling av balanskapacitet inom kontrollområdet och utbyte av balanskapacitet med angränsande systemansvariga för överföringssystem, i tillämpliga fall.
- b) Delning av reserver, i tillämpliga fall.
- c) Volymen icke avtalade bud på balansenergi som förväntas vara tillgängliga både inom deras kontrollområde och inom de europeiska plattformarna med hänsyn till tillgänglig kapacitet mellan elområden (artikel 32.1).

Varje systemansvarig för överföringssystem som upphandlar balanskapacitet ska definiera reglerna för upphandling av balanskapacitet i förslaget för de villkor för leverantörer av balanstjänster som utarbetats i enlighet med artikel 18. Reglerna för upphandling av balanskapacitet ska överensstämja med följande principer:

- a) Upphandlingsmetoden ska vara marknadsbaserad för åtminstone frekvensåterställningsreserverna och ersättningsreserverna.
- b) Upphandlingsprocessen ska i möjligaste mån genomföras på kortsiktig bas och där det är ekonomiskt effektivt.
- c) Den avtalade volymen får delas upp i flera avtalsperioder (artikel 32.2).

Upphandlingen av balanskapacitet uppåt och balanskapacitet nedåt för åtminstone frekvensåterställningsreserverna och ersättningsreserverna ska utföras separat. Varje systemansvarig för överföringssystem får lämna in ett förslag till den relevanta tillsynsmyndigheten i enlighet med artikel 37 i direktiv 2009/72/EG med begäran om undantag från detta krav. Förslaget om undantag ska omfatta

- a) specifikation av den tidsperiod under vilken undantaget skulle gälla,
- b) specifikation av den volym balanskapacitet för vilken undantaget skulle gälla,
- c) analys av effekten av ett sådant undantag när det gäller deltagandet av balansresurser i enlighet med artikel 25.6 b,
- d) motivering för undantaget som visar att ett sådant undantag skulle leda till större ekonomisk effektivitet (artikel 32.3).

Två eller flera systemansvariga för överföringssystem som utbyter eller är ömsesidigt villiga att utbyta balanskapacitet ska utarbeta ett förslag om inrättandet

av gemensamma och harmoniserade regler och processer för utbyte och upphandling av balanskapacitet, samtidigt som hänsyn tas till de krav som fastställs i artikel 32 (artikel 33.1).

Inom det geografiska område där upphandlingen av balanskapacitet har ägt rum ska de systemansvariga för överföringssystem tillåta leverantörer av balanstjänster att överföra sina skyldigheter att tillhandahålla balanskapacitet. Den eller de berörda systemansvariga för överföringssystemen får begära ett undantag om avtalsperioderna för balanskapacitet i enlighet med artikel 32.2 b är strikt mindre än en vecka (artikel 34.1).

Överföringen av balanskapacitet ska tillåtas, åtminstone fram till en timme före leveransdagens början (artikel 34.2).

Överföringen av balanskapacitet ska tillåtas, under förutsättning att följande villkor är uppfyllda:

- a) Den mottagande leverantören av balanstjänster har klarat kvalificeringsprocessen för den balanskapacitet för vilken överföringen genomförs.
- b) Överföringen av balanskapacitet förväntas inte äventyra driftsäkerheten.
- c) Överföringen av balanskapacitet överskrider inte de driftsbegränsningar som anges i kapitlen 1 och 2 i del IV avdelning VIII i förordning (EU) 2017/1485 (artikel 34.3).

Om överföringen av balanskapacitet kräver att kapacitet mellan elområden används ska en sådan överföring endast tillåtas om

- a) den kapacitet mellan elområden som krävs för att genomföra överföringen redan är tillgänglig från tidigare tilldelningsprocesser i enlighet med kapitel 2 i avdelning IV,
- b) kapaciteten mellan elområden är tillgänglig i enlighet med metoden för att beräkna sannolikheten av tillgänglig kapacitet mellan elområden efter stängningstid för kapacitetstilldelning mellan elområden på intradagsmarknaden i enlighet med artikel 33.6.

Om en systemansvarig för överföringssystem inte tillåter överföringen av balanskapacitet ska den berörda systemansvarige för överföringssystemet förklara skälen för avslaget för de berörda leverantörerna av balanstjänster (artikel 34.5).

Två eller flera systemansvariga för överföringssystem får på eget initiativ eller på begäran av deras relevanta tillsynsmyndigheter i enlighet med artikel 37 i direktiv 2009/72/EG inrätta ett förslag om tillämpningen av en av följande processer:

- a) Samoptimerad tilldelningsprocess i enlighet med artikel 40.
- b) Marknadsbaserad tilldelningsprocess i enlighet med artikel 41.
- c) Tilldelningsprocess som bygger på en analys av ekonomisk effektivitet i enlighet med artikel 42.

Kapacitet mellan elområden som tilldelats i syfte att utbyta balanskapacitet eller dela reserver före denna förordnings ikraftträdande får fortsätta att användas för detta ändamål till och med utgången av avtalsperioden (artikel 38.1).

Förslaget till tillämpning av tilldelningsprocessen ska innehålla

- a) elområdesgränserna, tidsramen för marknaden, varaktigheten för tillämpningen och den metod som ska tillämpas,
- b) om tilldelningsprocessen är baserad på en analys av ekonomisk effektivitet, volymen tilldelad kapacitet mellan elområden och den faktiska analys av ekonomisk effektivitet som motiverar effektiviteten för en sådan tilldelning (artikel 38.2).

Senast fem år efter denna förordnings ikraftträdande ska alla systemansvariga för överföringssystem utveckla ett förslag för att harmonisera metoden för tilldelningsprocessen av kapacitet mellan elområden i syfte att utbyta balanskapacitet eller dela reserver per tidsram i enlighet med artikel 40 och, om så är relevant, i enlighet med artiklarna 41 och 42 (artikel 38.3).

Kapacitet mellan elområden som tilldelats i syfte att utbyta balanskapacitet eller dela reserver ska användas uteslutande för frekvensåterställningsreserver med manuell aktivering, frekvensåterställningsreserver med automatisk aktivering och för ersättningsreserver. Den säkerhetsmarginal som beräknats i enlighet med förordning (EU) 2015/1222 ska användas för drift och utbyte av frekvenshållningsreserver, utom för likströmssammanlänkningsreserver, för vilka kapacitet mellan elområden för drift och utbyte av frekvenshållningsreserver också får fördelas i enlighet med punkt 1 (artikel 38.4).

Systemansvariga för överföringssystem får tilldela kapacitet mellan elområden i syfte att utbyta balanskapacitet eller dela reserver endast om kapacitet mellan elområden beräknas i enlighet med de metoder för kapacitetsberäkning som

utarbetats i enlighet med förordning (EU) 2015/1222 och i enlighet med kommissionens förordning (EU) 2016/1719 (artikel 38.5).

Systemansvariga för överföringssystem ska omfatta kapacitet mellan elområden som tilldelats i syfte att utbyta balanskapacitet eller dela reserver som tidigare tilldelad kapacitet mellan elområden i beräkningarna av kapacitet mellan elområden (artikel 38.6).

Om innehavarna av fysiska överföringsrättigheter använder kapacitet mellan elområden för utbyte av balanskapacitet ska kapaciteten betraktas som nominerad för det enda syftet att undanta den från tillämpningen av principen om use-it-or-sell-it (nedan kallad UIOSI-principen) (artikel 38.7).

Alla systemansvariga för överföringssystem som utbyter balanskapacitet eller delar reserver ska regelbundet bedöma om kapaciteten mellan elområden för utbyte av balanskapacitet eller delning av reserver fortfarande behövs i detta avseende. Om tilldelningsprocessen baserad på en analys av ekonomisk effektivitet tillämpas ska denna bedömning göras minst varje år. Om kapaciteten mellan elområden som tilldelas i syfte att utbyta balanskapacitet eller dela reserver inte längre behövs, ska den frisläppas så snart som möjligt och återlämnas inom de därpå följande tidsramarna för kapacitetstilldelning. Sådan kapacitet mellan elområden ska inte längre tas upp som redan tilldelad kapacitet mellan elområden vid beräkningen av kapacitet mellan elområden (artikel 38.8).

Om den kapacitet mellan elområden som tilldelats i syfte att utbyta balanskapacitet eller dela reserver inte har använts för därtill hörande utbyte av balansenergi, ska den frisläppas för utbyte av balansenergi med kortare aktiveringstider eller för driften av processen för nettning av obalanser (artikel 38.9).

Senast två år efter denna förordnings ikraftträdande får alla systemansvariga för överföringssystem i en kapacitetsberäkningsregion utarbeta ett förslag till en metod för en marknadsbaserad tilldelningsprocess för kapacitet mellan elområden i syfte att utbyta balanskapacitet eller dela reserver. Denna metod ska gälla för utbyte av balanskapacitet eller delning av reserver med en avtalsperiod som inte överstiger en dag och där avtalet ingås högst en vecka före tillhandahållandet av balanskapaciteten. Metoden ska inkludera

- a) anmälningsprocessen för användningen av den marknadsbaserade tilldelningsprocessen,

- b) en detaljerad beskrivning av hur man fastställer det faktiska marknadsvärdet av kapacitet mellan elområden i syfte att utbyta balanskapacitet eller dela reserver, och det uppskattade marknadsvärdet av kapacitet mellan elområden för utbyte av energi, och om tillämpligt, det faktiska marknadsvärdet av kapacitet mellan elområden för utbyte av energi och det uppskattade marknadsvärdet av kapacitet mellan elområden i syfte att utbyta balanskapacitet eller dela reserver,
- c) en detaljerad beskrivning av prissättningsmetoden, systemet för garanterad kapacitet och fördelning av intäkter från överbelastning för kapacitet mellan elområden som har tilldelats bud i syfte att utbyta balanskapacitet eller dela reserver via den marknadsbaserade tilldelningsprocessen,
- d) processen för att definiera den maximala volymen av tilldelad kapacitet mellan elområden i syfte att utbyta balanskapacitet eller dela reserver i enlighet med punkt 2 (artikel 41.1).

Kapacitet mellan elområden som tilldelas enligt en marknadsbaserad process ska begränsas till 10 % av den tillgängliga kapaciteten för utbyte av energi för det tidigare relevanta kalenderåret mellan respektive elområden, eller, för nya sammanlänknings, 10 % av den totala installerade tekniska kapaciteten för dessa nya sammanlänknings.

Denna volymbegränsning behöver inte tillämpas om avtalet ingås högst två dagar före tillhandahållandet av balanskapaciteten eller, för elområdesgränser med likströmssammanlänknings, tills den samoptimerade tilldelningsprocessen är harmoniserad på unionsnivå i enlighet med artikel 38.3 (artikel 41.2).

Denna metod ska grunda sig på en jämförelse av det faktiska marknadsvärdet av kapacitet mellan elområden i syfte att utbyta balanskapacitet eller dela reserver och det uppskattade marknadsvärdet av kapacitet mellan elområden för utbyte av energi, eller en jämförelse av det uppskattade värdet av kapacitet mellan elområden i syfte att utbyta balanskapacitet eller dela reserver och det faktiska marknadsvärdet av kapacitet mellan elområden för utbyte av energi (artikel 41.3).

Prissättningsmetoden, systemet för garanterad kapacitet och fördelning av intäkter från överbelastning för kapacitet mellan elområden som har tilldelats i syfte att utbyta balanskapacitet eller dela reserver via den marknadsbaserade tilldelningsprocessen ska säkerställa lika behandling med den kapacitet mellan elområden som tilldelats för utbyte av energi (artikel 41.4).

Kapacitet mellan elområden som tilldelas i syfte att utbyta balanskapacitet eller dela reserver via den marknadsbaserade tilldelningsprocessen ska endast användas i syfte att utbyta balanskapacitet eller dela reserver och därtill hörande utbyte av balansenergi (artikel 41.5).

Ellagen (1997:857)

I ett beslut av nätmyndigheten enligt en sådan genomförandeakt eller delegerad akt som avses i artikel 58.1 i EU:s elmarknadsförordning (EU) 2019/943 ska det anges att beslutet kan komma att upphävas efter begäran av Europeiska kommissionen (12 kap. § 1 b).

Ei:s motivering till beslutet

Ärendet rör prövning av metod för tillämpningen av en tilldelningsprocess av kapacitet i syfte att utbyta mFRR-balanskapacitet. Detta förslag är utarbetat av de systemansvariga i Sverige, Danmark och Finland.

Svenska kraftnäts förslag till metod innehåller en föreslagen tidsplan för genomförandet. Kravet om det ska finnas en tidsplan för genomförandet är därmed uppfyllt.

Svenska kraftnät har konsulterat förslaget genom ett offentligt samråd i enlighet med artikel 10.4 i förordning (EU) 2017/2195. Ei har haft samråd med Forsyningstilsynet och Energiavirasto. De formella kraven på beslutsprocessen är därmed uppfyllda.

Av utredningen i ärendet framgår att metoden uppfyller kraven i regelverket. Dessutom framgår att metoden har samma tilldelningsprocess av kapacitet som redan gäller för aFRR-balanskapacitetsmarknaden. En metod som Acer tidigare har godkänt.

Svenska kraftnäts förslag tar hänsyn till de krav som fastställs i förordning (EU) 2017/2195. De av Svenska kraftnät föreslagna ändringarna i det reviderade förslaget strider inte heller mot de mål som anges i artikel 3 i förordning (EU) 2017/2195 eller mot övriga krav i samma förordning. Ei bedömer därför att Svenska kraftnäts förslag till metod för tillämpningen av en tilldelningsprocess för kapacitet kan godkännas.

Hur man överklagar

Information om hur man överklagar finns i bilaga 2.

Detta beslut har fattats av generaldirektören Ulrika Hesslow. Vid den slutliga handläggningen deltog även chefsjuristen Göran Morén, ställföreträdande generaldirektören och chefsekonomen Therése Hindman Persson, enhetschefen Elin Broström samt analytikern Tobias Lusth, föredragande.

Beslutet har fattats digitalt och saknar därför underskrifter.

Ulrika Hesslow

Tobias Lusth

Beslutet publiceras i e-diariet som nås via Ei:s webbplats.

Bilagor

1. Methodology on the application of the Nordic CCR market-based allocation process of cross-zonal capacity for the exchange of manual Frequency Restoration Reserve capacity for the bidding zones of Denmark, Finland and Sweden
2. Så här gör du för att överklaga beslutet

Skickas till

Affärsverket svenska kraftnät

ACER – Byrån för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter